

Typologi for visioner for Grønlands fremtid

— analyse af legitimitet og sammenligninger

KLAUS GEORG HANSEN

Abstract

In the debates in Greenland during the last 75 years on the future for Greenland it has been discussed what could be regarded as legitimate and non-legitimate at a given time. Furthermore, comparisons have been made with other countries, areas, population groups, and events in the world. Nine interviews have provided a basis for the broad qualitative study. In the analysis, possible structures for a typology of visions on the future for Greenland are sought in the answers of the informants. Five cross-cutting topics are chosen and analyzed as indicators: 1) legitimacy focus, 2) constitutional focus, 3) considerations about finances, 4) reference to the Danish constitution, and 5) use negative comparison. In addition, two cross-cutting topics are analyzed as potential indicators: Positive comparison and assessment of the societal process. In conclusion of the analysis, a typology of four types of visions for Greenland is identified: A) advocates of Decolonization, B) advocates of independence, C) advocates of 'rigsfællesskab', and D) advocates of Christianity. The question is still when a new narrative will quantitatively reach such a scale that it can turn into a qualitative change in the form of a new legal status for Greenland.

Debatter om Grønlands fremtid

Både de nuværende og de seneste små 75 års diskussioner om Grønlands fremtid har været kendetegnet ved, at der i debatterne ofte har været givet udtryk for, hvad den enkelte har set som acceptabelt og uacceptabelt, legitimt og ikke-legitimt, ved den aktuelle situation i Grønland.

Argumenter om legitimt og ikke-legitimt har været hentet fra tre forskellige felter: det juridiske (forfatningsmæssige) felt, det økonomiske (erhvervsmæs-

sige) felt og det mentale (bevidsthedsmæssige) felt. Argumenterne har kunnet identificeres både i den bredere offentlige debat og i forskningsmæssige tilgange til det moderne grønlandske samfund.

Forskere, som har haft et primært fokus på det juridiske (forfatningsmæssige) felt, er eksempelvis Jens Dahl (1986) og Ulrik Pram Gad (2020). Blandt forskere, som mest har interesseret sig for det økonomiske (erhvervsmæssige) felt, er Martin Paldam (1994) og Torben M. Andersen (2022). Endelig har blandt andre Robert Petersen (1985) og Søren Thuesen (2018) mest fokuseret på det mentale (bevidsthedsmæssige) felt.

Disse forskere har alle fat i væsentlige elementer i den løbende forandringsproces i det grønlandske samfund. Artiklens tilgang står på forskellig vis i gæld til denne forskning, Målet her er blot at træde et skridt tilbage og anskue forandringsdynamikkerne på tværs.

Gennem tiden har der været draget sammenligninger med andre lande, områder, befolkningsgrupper, begivenheder eller andet i verden for på den måde at illustrere, hvad en person har anset for at være noget, som Grønland bør stræbe efter eller undgå. Nogle gange er det kommet til udtryk i form af symboler, andre gange i form af statements.

2021 var 300-året for starten på den dansk-norske kolonisering af Grønland. Det skabte i sig selv basis for, at der siden starten af 2020'erne har været en fornyet offentlig debat om Grønlands fremtid.

Det er ikke første gang, befolkningen har udtrykt deres visioner for, hvad der har skullet ske med Grønland. I starten af 1970'erne manifesterede de dengang nye politiske tanker sig især tydeligt. Fra grønlandsk side var det dengang vigtigt, at Grønland hurtigt kunne overtage ansvaret for kultur og undervisning samt for erhverv og fysisk planlægning. Det var således både det juridiske (forfatningsmæssige) felt, det økonomiske (erhvervsmæssige) felt og det mentale (bevidsthedsmæssige) felt, som kom i spil ved indførelsen af hjemmestyre i 1979.

Igen omkring årtusindeskiftet blev der inden for det forfatningsmæssige felt formuleret nye visioner for et fremtidigt Grønland. Her var der mere tale om en type paladsvæltning, hvor det primært var ledende politikere, der italesatte de nye visioner (Hansen 2017a, 53 og 106). En af de mere opsigtsvækkende begivenheder i den forbindelse var uddrivelsen af 'onde danske ånder' fra embedskontorerne i Grønlands Hjemmestyre i juledagene 2002 (Politiken

2003). Syv år senere, den 21. juli 2009, manifesterede de visioner sig i indførelse af Grønlands Selvstyre.

Disse to seneste forfatningsmæssige ændringer – i 1979 og i 2009 – har gradvist givet Grønland mere selvbestemmelse. Grønland befinder sig fortsat i en afkoloniseringsproces (Hansen 2017b), og Grønlands kommende handlemuligheder inden for eller uden for Kongeriget Danmark bliver nu igen aktivt diskuteret.

Set i et større historisk perspektiv over de seneste 300 år er det klart, at samfundsmæssige forandringer i Grønland i form af forfatningsmæssige ændringer er kommet, når der har udkrystalliseret sig en dominerende fortælling om, at der er noget ikke-legitimt ved den aktuelle tilstand (Hansen 2017, 135-139).

Siden starten på koloniseringen af Grønland i 1721 har der været fem sådanne forfatningsmæssige transformationer. Det var instruksen fra 1782 (*Instrux* 1782), *Lov om Styrelse af Kolonierne i Grønland* fra 1908 (*Kolonierne* 1908), grundlovsændringen i 1953 (*Grundlov* 1953), hjemmestyreloven i 1979 (*Hjemmestyreloven* 1978) og senest overgangen til selvstyre i 2009 (*Selvstyreloven* 2009). På den baggrund er det oplagt at undersøge, hvilke visioner for Grønlands fremtid, der kommer til udtryk i de aktuelle diskussioner i Grønland. Konkret belyser denne artikel visionerne hos udvalgte informanter, der bidrager til den igangværende debat. Først skal der argumenteres teoretisk for den metodiske tilgang.

Historiens dialektik

Det synes ikke at være et spørgsmål om hvorvidt, men derimod om hvornår den næste forfatningsmæssige transformation indtræffer. Denne formodning bygger på en betragtning om, at historien er dialektisk. Brugen af begrebet dialektik refererer alene til den forståelse, at kvantitative ophobninger kan udløse kvalitative forandringer.

Forståelsen af historiens dialektik bygger på den historieforståelse, der udvikledes hos Georg Wilhelm Friedrich Hegel (Hegel 1812, 213), og som Karl Marx adopterede (Marx 1867, 315) trods stor uenighed på andre punkter mellem de to tænkere.

Forståelsen her af historiens dialektik forudsætter ikke at forandringsprocesser er forudsigelige. Forståelsen af forandringer tager afsæt i Ian Hacking's

såkaldte dynamiske nominalisme: "I think that many categories come from nature, not from the human mind, and I think our categories are not static" (Hacking 1986, 228). De forandringer i beskrivelser, som løbende opstår, sker i et specifikt samspil i en historisk kontekst i bredeste forstand. Forandringerne kan således opstå i konkrete samspil mellem det juridiske (forfatningsmæssige) felt, det økonomiske (erhvervsmæssige) felt og det mentale (bevidstheds-mæssige) felt.

De fem konstitutionelle forandringer, som er blevet identificeret i Grønland siden 1800-tallet, har kunnet henføres til dominerende fortællinger om, at en aktuel samfundsmæssig tilstand har været ikke-legitim ved den til enhver tid aktuelle situation i Grønland (Hansen 2017a, 136).

På baggrund af, at denne type analyse tidligere har vist sig frugtbar, er det oplagt at undersøge, om der på nuværende tidspunkt i den aktuelle debat om Grønlands fremtid tegner sig én dominerende ny fortælling om, hvad der er uacceptabelt eller ikke-legitimt ved det aktuelle system i landet. For at skabe et overblik over debatten skal der i det følgende opstilles en typologi for grønlandske visioner for Grønlands fremtid.

Et gennemgående træk ved debatterne om, hvor Grønland skal hen, har været brug af sammenligninger. Brugen af sammenligninger har ændret sig over tid og synes at gå på tværs af andre temaer. Ulrik Pram Gad peger på, at det er vigtigt at forstå sammenligninger, som bliver brugt aktuelt i debatter i Grønland, som et politisk fænomen frem for et neutralt redskab. De kategorier, som man i Grønland sammenligner sig med, indeholder nemlig forestillinger om, hvad fællesskabet Grønland er (Gad 2021).

Et eksempel på, at der aktuelt er nye sammenligninger og dermed nye fortællinger, er, at noget af det, der i årtier har været meget bred enighed om i Grønland, nu bliver italesat i en ny og modsatrettet logik. I 1952 blev der i landsrådet fremsat ønsker om, at der fra Grønland skulle udsendes en grønlandsk ekspedition til de canadiske inuit på Baffin Island. Fire år senere var Rink-ekspeditionen en realitet. Ekspeditionsdeltagerne var Peter Nielsen, Frederik Nielsen, Robert Petersen, Uvdlorianguak Kristiansen og Knud Hertling. Hovedformålet med ekspeditionen var at skabe kontakt med stammefrænderne på Baffin Island på den anden side af Davisstrædet. Knud Hertling opsummerede Rink-ekspeditionens resultater således: "Vi har muligvis ikke mange konkrete resultater at fremvise. Dog må jeg have lov til at sige, at vi har opnået

et vigtigt resultat, nemlig det at vi i Grønland i sammenligning med vore brødre i Arktisk Canada er nået meget længere på mange områder, og dette faktum skulle gerne hjælpe os til at komme over mange af vore mindreværdsfølelser” (Hertling 1957, 9).

Siden dengang har den generelle fortælling om forholdet mellem inuit i Grønland og Canada været, at ”inuit i Canada er bagud i forhold til os”. Inden for de senere år er den fortælling blevet undsagt af flere, som i stedet for har fremført noget i retning af, at ”inuit i Canada er forud i forhold til os”. Her vil det være relevant at se nærmere på, om det så er de samme elementer ved samfundene, der bliver sammenlignet.

Som eksemplet indikerer, har sammenligninger en dikotomisk natur. Det er analytisk væsentligt at se på såvel de sammenligninger, der søger tilvalg og forbilleder for Grønland, som de sammenligninger, der søger fravalg og modbilleder for Grønland. De positive sammenligninger og de negative sammenligninger bruges strategisk forskelligt, da de bruges henholdsvis til at skabe billeder af noget, som man ønsker at stræbe mod, og noget som man ønsker at undgå.

Det at kategorisere andre og at tillægge dem egenskaber ligger inden for det, som Michel Foucault har kaldt ”regimes of truth” (Foucault 1980). Ann Laura Stoler tager netop afsæt i Foucaults ”the regimes of truth’ of imperial systems” for at afdække, hvordan europæiske imperier har sammenlignet og konvergeret. Stoler slår til lyd for ”more reflection on the history and politics of comparison, on the importance of doing a certain kind of comparative cultural history, and urge attention to practices of colonial comparison by colonial governments themselves” (Stoler 2001, 831).

Politologen Murad Idris kalder både Ann Laura Stoler og Benedict Anderson for ”theorists of comparison” (Idris 2016, 4). Benedict Anderson ser i *nation building* og nationalisme et *imagined community*, som har en umiddelbar modulær karakter (Anderson 2006). Nationer sammenligner sig med hinanden. I det perspektiv ligger rammerne for Andersons *imagined community* tæt op ad Stolers *politics of comparison*. Det giver derfor god mening i analyser af *nation building* processer at have fokus på såvel *imagined communities* som *politics of comparison*. Her er det ikke så meget den konkrete sammenligning, der primært er i fokus. Det er i højere grad strategisk sammenligning som koncept og graden af sammenligning, der er interessant at analysere som en del af *nation building* processen. I studiet af afkoloniseringsprocesser kan analyser af poli-

tics of comparison sige noget om eksempelvis frigørelsesstrategier. Her er det Grønland, der er den empiriske ramme.

Forandringer i *regime of truth* ses her som forandringer i, hvad der anses som legitimt og ikke-legitimt ved den aktuelle samfundsstruktur. Logikken her er, at når et nyt regime om, at noget er ikke-legitimt, måtte vokse sig så dominerende, at det slår igennem på det politiske niveau, så er der tale om, at kvantitative ophobninger kan udløse kvalitative forandringer. Hvorvidt der i det grønlandske samfund på nuværende tidspunkt kan siges at være et nyt *regime of truth*, der peger på noget ikke-legitimt ved den aktuelle samfundsstruktur, er det spørgsmål, som artiklen undersøger ved at opstille en typologi for de aktuelt gældende grønlandske visioner for Grønlands fremtid.

Metode med få udvalgte informanter

Metodisk er undersøgelsen grebet an ved at interviewe ni personer med Grønland som deres primære hjemland, uanset etnicitet. Informanterne er udvalgt med henblik på at kunne give et mangfoldigt billede af, hvad der aktuelt er af synspunkter og visioner i befolkningen. Det er således en eksplorativ undersøgelse, der søger at afdække flest muligt forskellige visioner frem for at se på repræsentativitet for de enkelte positioner. Da den offentlige debat er præget af en indirekte debatform, hvor individuelle synspunkter ofte pakkes en smule ind, blev det vurderet, at individuelle interviews ville give et mere klart billede af, hvad den enkelte informant måtte have af synspunkter.

Hensigten med udvalget af informanter har ikke været at opnå statistisk repræsentativitet, men at indfange så bredt et udvalg som muligt af de visioner, der findes i den offentlige debat. Et afgørende kriterium har været, at de interviewede personer allerede forud for interviewet havde gjort sig overvejelser om Grønlands fremtid. Desuden har der været en antagelse om, at køn, alder og gruppetilhørsforhold kan have væsentlig betydning for, hvilke visioner den enkelte borger måtte have om Grønlands fremtid. Informanterne er udvalgt blandt politikere, meningsdannere, akademikere samt erhvervsfolk. Der er således tale om udvælgelse blandt en slags elitegrupper. Af de ni informanter er seks mænd, og tre er kvinder. Fem er født før 1979, og fire er født efter 1979. Tre personer optræder primært som politikere, to som meningsdannere, tre som akademikere og en som erhvervsperson.

Interviewene blev baseret på en spørgeguide med 10 spørgsmål om visioner for målet for Grønland, om processen mod målet og om sammenligning med andre, det være sig lande, områder, befolkningsgrupper, begivenheder eller andet. I analysen afsøges i besvarelserne mulige strukturer for typer af visioner for Grønlands fremtid. Fokusset er på, om der ud fra en analyse af ligheder eller forskelle besvarelserne imellem kan opstilles en typologi for visioner for Grønlands fremtid.

Fem tværgående emner til identifikation af typer af visioner

Ud fra den indledende gennemgang af materialet blev der identificeret fem tværgående emner som indikatorer for en struktur med typer af visioner for Grønlands fremtid. De fem tværgående emner er således formuleret på basis af en hermeneutisk proces ved bearbejdning af de ni interviews. Det vil sige, at der gennem den tidlige analyse af forskelle og ligheder i interviewene har været søgt efter mulige relevante tværgående emner, som ikke nødvendigvis har været direkte formuleret i spørgsmålene.

Der er for hvert af de to første tværgående emner tale om at placere de interviewedes udsagn på en skala mellem to yderpunkter. De tre øvrige tværgående emner er kendetegnet ved, at de ikke indgik direkte i spørgsmålene, men at de i forskellig grad blev italesat af informanterne. De fem tværgående emner, der er valgt som indikatorer, er:

- 1 Hvad er informantens legitimitetsfokus?
- 2 Hvilket forfatningsfokus har informanten?
- 3 Har informanten synspunkter om økonomi?
- 4 Refererer informanten til den danske grundlov?
- 5 Benytter informanten negativ sammenligning?

Legitimitetsfokus for Grønlands fremtid

Informanterne blev spurgt, hvilket eller hvilke områder de havde mest fokus på i deres overvejelser om Grønlands fremtid. De forskellige svar viser, hvilket legitimitetsfokus den enkelte informant har i forhold til Grønlands fremtid. Med legitimitetsfokus forstås her, at informantens svar på det stillede spørgsmål viser, hvad informanten anså som legitimt omdrejningspunkt for sine visioner for Grønlands fremtid.

Fire informanter (1, 2, 3 og 9) nævnte kultur, sprog, identitet og åndelighed som deres primære fokusområder. Det var således klart det værdibaserede område og dermed befolkningsmentalitetmæssige emner, som var legitimitetsfokus for disse fire informanter.

Fem informanter (4, 5, 6, 7 og 8) nævnte derimod udenrigspolitik, sikkerhedspolitik, energiekspert, uddannelsesområdet og sundhedsområdet som deres primære fokusområder i deres visioner for Grønlands fremtid. Det væsentlige her er ikke det indholdsmæssige i de forskellige politikområder, men derimod at der overhovedet er tale om, at specifikke politikområder og dermed samfundsjuridiske emner er disse fem informanters legitimitetsfokus.

Der er forskel på, om man i sit legitimitetsfokus primært har interesse for befolkningsmentalitetmæssige emner, eller om man primært har interesse for samfundsjuridiske emner. Selvsagt kan kultur, sprog, identitet og åndelighed indeholdes i uddannelsespolitik, og udenrigspolitik kan indeholdes i arbejdet med identitet. De udelukker ikke hinanden. Forskellen ligger derimod i, hvordan man italesætter sine primære legitimitetsfokusområder, og den forskel er væsentlig.

Spørgsmålet om legitimitetsfokus synes således at kunne give en tydelig opdeling mellem dem, der har deres legitimitetsfokus i befolkningsmentalitetmæssige emner (1, 2, 3 og 9), og dem der har deres legitimitetsfokus i samfundsjuridiske emner (4, 5, 6, 7 og 8).

Forfatningsfokus

I spørgsmålene til informanterne blev ord som forfatningsstatus, selvstændighed eller rigsfællesskab ikke nævnt. Af besvarelserne fremgår det alligevel, at fem informanter (1, 2, 3, 4 og 5) enten direkte nævnte muligheden for, at Grønland kan blive selvstændig, eller holdt spørgsmålet åbent ved at referere til muligheden. Der var dog ingen af de fem informanter, som kategorisk satte selvstændighed for Grønland op som eneste mulighed inden for de kommende 20 år. De var alle forsigtige i deres overvejelser om selvstændighed. Det fremgår ved, at alle de fem informanter anførte selvstændighed som en af typisk to muligheder inden for de kommende 20 år.

De øvrige fire informanter (6, 7, 8 og 9) nævnte ikke noget sted i interviewet det scenarium, at Grønland kunne tænkes at være selvstændig om 20 år. De anførte derimod, at de enten ønskede eller så det som en logisk nødvendighed,

at Grønland forbliver i rigsfællesskabet eller forbliver åndeligt koblet til Danmark.

Spørgsmålet om forfatningsfokus synes således at kunne give en tydelig opdeling mellem dem, som tænker og anfører selvstændighed som en potentiel forandringsmulighed (1, 2, 3, 4 og 5), og dem som ønsker eller ser det som en nødvendighed, at Grønland forbliver i juridisk eller åndeligt fællesskab med Danmark (6, 7, 8 og 9).

Økonomi som begrænsning eller løftestang

Økonomi har været et gennemgående emne i debatten i mange år. Alligevel var overvejelser om økonomiske forhold ikke nævnt i de ti spørgsmål til informanterne. I det omfang en informant inddrog økonomiske betragtninger i beskrivelsen af sine visioner, var det derfor helt og holdent informantens eget valg.

Tre informanter (6, 7 og 8) kom tydeligt ind på overvejelser om økonomi som en begrænsende faktor i forbindelse med informantens forklaring af sin vision for Grønlands fremtid. For disse tre informanter blev økonomi brugt til at beskrive begrænsninger for Grønlands mulige handlingsfelt de kommende 20 år. De så den nuværende økonomi som en de facto begrænsende faktor for Grønlands muligheder for at ændre på sin tilknytning til Danmark i rigsfællesskabet.

To informanter (4 og 5) forholdt sig til økonomien som en potentiel positiv faktor for Grønland i deres vision for fremtiden. Det blev eksempelvis anført, at den unge generation af politikere har et nyt syn på det økonomiske i forhold til hjemmestyretidens politikere. Desuden blev økonomisk potentiale for Grønland inddraget i en vision for potentielt mere selvstændighed.

De øvrige fire informanter (1, 2, 3 og 9) kom ikke ind på økonomi som en faktor i deres visioner for Grønlands fremtid.

Emnet økonomi synes således at kunne give en opdeling i tre kategorier: Økonomi kan tænkes at være en nødvendig begrænsende faktor (6, 7 og 8) eller en potentiel løftestang (4 og 5), men der var også nogle, der ikke kom ind på overvejelser om økonomi i deres beskrivelser af deres visioner (1, 2, 3 og 9).

Den danske grundlov

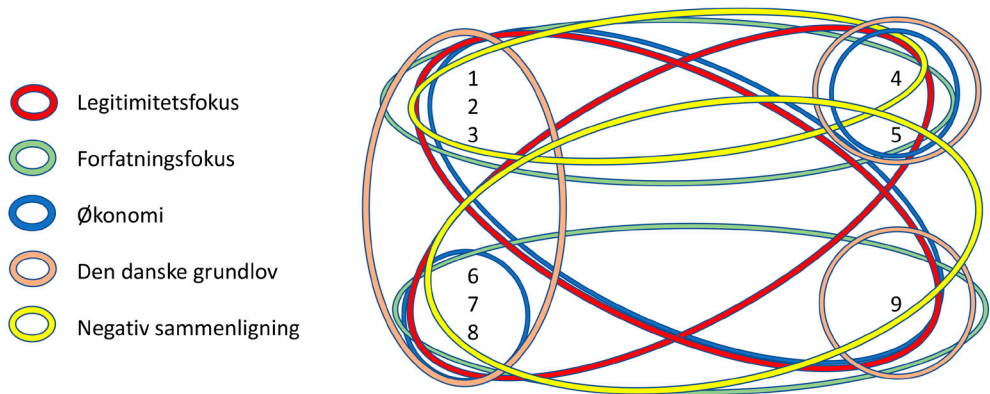
Der var i spørgsmålene ingen reference til den danske grundlov eller til tidligere forfatningsmæssige transformationer. Alligevel var der tre informanter,

som direkte nævnte grundloven. To informanter henviste til det juridiske i den danske grundlov (4 og 5), og en tredje informant pegede på et værdimæssigt aspekt nemlig, at den kristne tro er forankret i grundloven (9). Ingen af de øvrige seks informanter (1, 2, 3, 6, 7 og 8) nævnte grundloven eller tidligere tiders forfatningsmæssige ændringer.

Negativ sammenligning

I et af spørgsmålene spurgtes direkte til, hvor informanten fandt forbilleder og modbilleder for et fremtidigt Grønland, da de to forskellige typer af sammenligning tjener to forskellige strategiske mål. I formuleringen af spørgsmålet anførtes således direkte en henvisning til blandt andet negativ sammenligning. Alligevel foretog fire informanter (1, 2, 3 og 4) slet ikke negative sammenligninger.

En anden gruppe på fem informanter benyttede sig af negative sammenligninger i deres besvarelser. To af informanterne (5 og 6) nævnte blot et enkelt modbillede hver, i begge tilfælde USA. Tre informanter (7, 8 og 9) anførte en række negative sammenligninger: Nordkorea, De Vestindiske Øer, Puerto Rico, USA, Hawaii, Kina og Rusland. De negative sammenligninger gik både på stater, som informanten ikke ønskede samarbejde med, og stater, som informanten så som modbillede for Grønland.

FIGUR 1. Overblik over sammenfald og forskelle mellem de ni informanters besvarelser angående de fem analyserede emner.

Sammenfatning af de tværgående emner

Figur 1 giver et samlet overblik over de fem tværgående emner. Som det fremgår, tegner der sig fire sammenfald i cirklernes afgrænsninger, og det giver dermed en indikation af fire typer af visioner for Grønlands fremtid.

Tre informanter (1, 2 og 3) repræsenterer en type (gruppe A). Karakteristiske udsagn for gruppe A er: "Et opgør med gamle koloniale tankemønstre, som på tværs af generationer, etnicitet, sprog og tilhørsforhold [skal] italesættes" (informant 1) og "Andre samfund, der er blevet koloniserede – Mauri, first nations og Inuit i Canada og Alaska – [...] er meget foran os. [...] Det er vigtigt, at vi reflekterer over vores egen proces og spejler den i andre oprindelige folk, som også er i gang med at løfte de systemer og undertrykkelser, som de også er blevet udsat for. [...] Vi har meget at lære af dem" (Informant 2).

To informanter (4 og 5) repræsenterer en anden type (gruppe B). Karakteristiske udsagn for gruppe B er: "Grønland selv er et forbillede i Arktis for andre oprindelige folk, og som foregangsland må Grønland også tage nogle initiativer og tiltag, der ikke findes fortilfælde for" (informant 4) og "Prøv at kigge på den danske grundlov, glem kolonihistorien og kig på dokumentet i sig selv. Det er et godt dokument [...] Det kan vi godt kigge på og imitere til en vis grad" (informant 5).

Tre informanter (6, 7 og 8) repræsenterer en tredje type (gruppe C). Karakteristiske udsagn for gruppe C er: "Der er mange områder, hvor man skubber problemerne foran sig [...] Vi kan tage Nukissiorfiit, Mittarfeqarfiit, boligmassen, sundhedsvæsen. Polaroil, folkeskolen, uddannelse generelt, havneanlæg. Der har vi nogle gigantiske udfordringer" (informant 7) og "De områder, som vi ikke har hjemtaget, dem lader vi være, og på de områder, som vi har hjemtaget, der samarbejder vi med Danmark" (informant 8).

En informant (9) repræsenterer en fjerde type (gruppe D). Karakteristiske udsagn for gruppe D er: "Hele det danske samfund og det grønlandske samfund og demokrati er bygget op efter, at vi er lutheranere" (informant 9) og "Hvad er kirkens rolle i samfundet? Den er dårlig! De er for passive. De bør være meget mere med i debatter om samfundet" (informant 9).

Indikatorer for differentiering i en typologi

Med afsæt i identifikationen af fire typer af visioner for Grønlands fremtid skal i det følgende undersøges, om og i givet fald hvordan brugen af positive sam-

Gruppe A	Gruppe B	Gruppe C	Gruppe D
<i>Informant 1, 2 og 3</i>	<i>Informant 4 og 5</i>	<i>Informant 6, 7 og 8</i>	<i>Informant 9</i>
Island	Island	Island	Island
Māori	Svalbard	Færøerne	Danmark
First Nations	Åland	New Zealand	USA
Inuit	EU	ICC	---
Black Lives Matter	NATO	---	Grønland som
---	ICC	Grønland som	forbillede
Os selv	---	forbillede	
	Grønland som		
	forbillede		

FIGUR 2. Samtlige positive sammenligninger, som blev givet af de ni informanter, her inddelt i de fire grupper, som er identificeret ovenfor.

menligninger og informanternes vurderinger af den igangværende proces kan være signifikante indikatorer for, hvilken type af vision for Grønlands fremtid, en person måtte lægge sig inden for.

Positiv sammenligning

Som anført gik et spørgsmål direkte på, om informanten kunne pege på forbilleder og modbilleder for et fremtidigt Grønland. Alle ni informanter gav reference til positive sammenligninger. Fordelingen af samtlige angivelser af positive sammenligninger er i figur 2 opstillet i de fire grupper, som er identificeret.

Det første, som springer i øjnene, er, at Island er nævnt som positivt forbillede i alle fire grupper. Det tyder på, at der kan være ganske bred enighed i Grønland om, at Island kan være et forbillede for grønlandske visioner for fremtiden. Det er sandsynligt, at Island som forbillede ses på forskellig vis i hver af de fire grupper.

Når der ses bort fra Island, er der et klart skel mellem på den ene side A og på den anden side B, C og D. I A gik de positive sammenligninger på etniske grupper og internationale bevægelser, hvorimod de positive sammenligninger og ønsker om samarbejder i B, C og D mest gik på nationalstater og internationale organisationer.

I alle fire grupper blev der givet henvisninger indadtil, til Grønland selv. Der er dog en markant forskel, idet henvisningen til Grønland i A gik på, at Grøn-

Gruppe A	Gruppe B	Gruppe C	Gruppe D
<i>Informant 1, 2 og 3</i>	<i>Informant 4 og 5</i>	<i>Informant 6, 7 og 8</i>	<i>Informant 9</i>
Diskursændring Paradigmeskifte Mental afkolonisering Samfundskultur Afkolonisering Aktivismе Benægtelse hos nogle Internationalisering	Dekolonisering Iperangaassuseq [Det at have et frit sind] Generationsskifte Samfundskultur Fremmedpåpasselig Socioøkonomi Narrativet ændrer sig	Stagnation Forfald Mangelfuld Forvirring Brydningstid Redefinition Ikke brydningstid	Grådighed Bekymring Rodet

FIGUR 3. Samtlige vurderinger, som blev givet af de ni informanter, Her inddelt i de fire grupper, som er identificeret ovenfor.

land selv skal lære af de grønlandske kulturelle rødder, hvorimod henvisningen til Grønland i B og C gik på, at andre ude i verden kunne lære af Grønland og have Grønland som positivt forbillede i samfundsjuridisk henseende. D så ligesom B og C Grønland som et foregangsland for andre, men adskilte sig ved at have et særligt fokus ikke på det juridiske, men derimod på, at Grønland åndeligt, religiøst, kunne være foregangsland.

De positive sammenligninger i A (informant 1, 2 og 3) vidner om prioritering af noget befolkningsmentalt. Det samme fokus på det befolkningsmentale, det åndelige, ses i D (informant 9), men på en anderledes måde i og med, at det var den kristne samhørighed, som var i fokus. Derimod vidner vurderingerne i B og C (informant 4, 5, 6, 7 og 8) om prioritering af noget statsjuridisk. Når vi holder os til forskellen mellem befolkningsmental prioritering og statsjuridisk prioritering, er der tale om det samme skel, som blev identificeret ved informanternes legalitetsfokus.

Vurdering af forandringsprocessen

Informanterne blev spurgt, hvilke ord de bedst følte, beskrev den igangværende proces. Målet var at få korte statements eller vurderinger, og det lykkedes. Nogle gav blot en enkelt vurdering, mens andre angav flere vurderinger, som de syntes var rammende for processen lige nu. Enkelte gav både vurderinger og længere forklaringer. Alle de fremsatte vurderinger er samlet i figur 3.

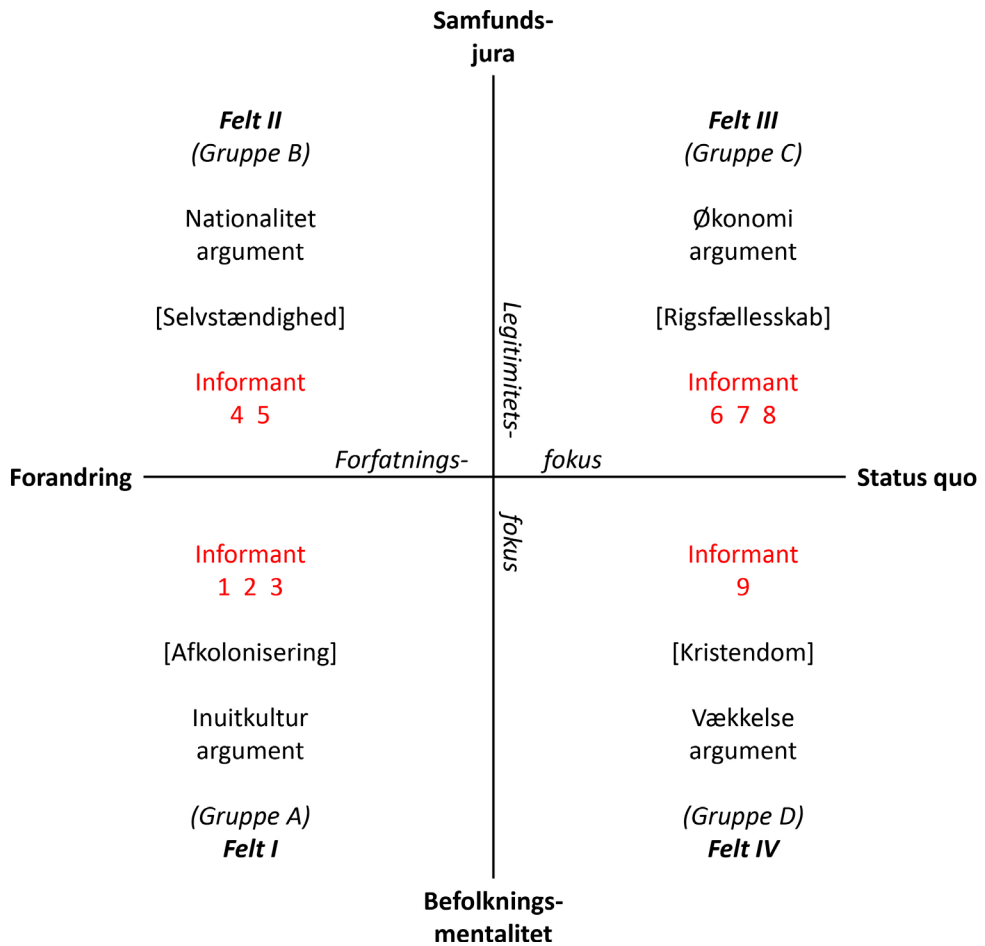
Det, som man særligt kan hæfte sig ved, er, at både A og B henviser til afkolonisering, paradigmeskifte og generationsskifte. Det gør C og D ikke. Derimod er der i C og D vurderinger som stagnation, forfald, mangelfuld, forvirring, grådighed, bekymring og rodet. Den type negativt ladede vurderinger genfindes slet ikke i A og B. Vurderingerne i A og B (informant 1, 2, 3, 4 og 5) vidner således om en form for forandringsoptimisme, hvorimod vurderingerne i C og D (informant 6, 7, 8 og 9) vidner om en form for forandringspessimisme. Der er her tale om det samme skel mellem informanterne, som blev identificeret ved informanternes forfatningsfokus.

Typologi

Indtil nu er der identificeret fire typer af visioner for Grønland hos de ni informanter. På basis af de foregående analyser kan de fire typer af visioner for Grønland nu karakteriseres nærmere:

- Gruppe A. *Afkoloniseringsfortalere* anlægger en befolkningsmental vinkel ved positive sammenligninger. I vurderingen af den samfundsmæssige proces anlægger de en form for forandringsoptimisme.
- Gruppe B. *Selvstændighedsfortalere* anlægger en statsjuridisk vinkel ved positive sammenligninger. I vurderingen af den samfundsmæssige proces anlægger de en form for forandringsoptimisme.
- Gruppe C. *Rigsfællesskabsfortalere* anlægger en statsjuridisk vinkel ved positive sammenligninger. I vurdering af den samfundsmæssige proces anlægger de en form for forandringspessimisme.
- Gruppe D. *Kristendomsfortalere* anlægger en befolkningsmental vinkel ved positive sammenligninger. I vurdering af den samfundsmæssige proces anlægger de en form for forandringspessimisme.

For at nå frem til en typologisk forståelse af de forskellige positioner giver det derfor god mening at tage udgangspunkt i de to først analyserede tværgående emner – legitimitetsfokus og forfatningsfokus – som giver to basale delinger mellem de fire positioner. Legitimitetsfokus og forfatningsfokus kan derfor lægges ind som akser i en strukturering af de forskellige typer af visioner for Grønlands fremtid. Aksen 'legitimitetsfokus' strækker sig fra samfundsjura i den ene ende til befolkningsmentalitet i den anden ende. Aksen

FIGUR 4. Typologi med fire typer af grønlandske visioner for Grønlands fremtid.

'forfatningsfokus' strækker sig fra ønske om status quo i den ene ende til ønsket om forandring i den anden ende. De fire identificerede positioner kan derefter placeres i hvert sit typologiske felt (figur 4):

- *Afkoloniserings fortalere*, som ud fra et argument om inuitkultur i deres forfatningsfokus hælder til ønske om forandring, og som i legitimitetsfokus vægter befolkningsmentalitet, lægges i felt I.

- *Selvstændighedsfortalere*, som ud fra et argument om nationalitet i deres forfatningsfokus hælder til ønske om forandring, og som i legitimitetsfokus vægter samfundsjura, lægges i felt II.
- *Rigsfællesskabsfortalere*, som ud fra et argument om økonomi i deres forfatningsfokus hælder til ønske om status quo, og som i legitimitetsfokus vægter samfundsjura, lægges i felt III.
- *Kristendomsfortalere*, som ud fra et argument om kristendom i deres forfatningsfokus hælder til ønske om status quo, og som i legitimitetsfokus vægter befolkningsmentalitet, lægges i felt IV.

Diskussion

I diskussionen gives eksempler på, hvordan typologien kan hjælpe med at forstå en række offentlige debatter og mønstrene i disse debatter, og muligheden for, at vi nærmer os en ny forfatningsmæssig transformation drøftes.

Forskellige forståelser af forholdet mellem Grønland og Canada

I artiklens indledning anføres et eksempel på tilsyneladende modstridende synspunkter om forholdet mellem på den ene side inuit i Grønland og på den anden side inuit i Canada og Alaska. Som det fremgår af de anførte citater i sammenfatningen af de tværgående emner, blev præcist den forskel i sammenligning med inuit i Canada og Alaska italesat i interviewene. Det blev både fremført, at Grønland er foran i forhold til inuit i Canada og Alaska (informant 2), og at Grønland er bagud i forhold til inuit i Canada og Alaska (informant 1).

Som det fremgår af analyserne, har afkoloniseringsfortalerne øje for, at inuit i Canada og Alaska på en række områder har et mere levende forhold til inuits prækoloniale livsform. Derfor opfatter afkoloniseringsfortalerne inuit i Canada og Alaska som værende forud for inuit i Grønland, når det gælder befolkningsmentale forhold. Modsat ser selvstændighedsfortalerne på de samfundsjuridiske forhold hos de forskellige grupper af inuit. Hos selvstændighedsfortalerne ses selvstyret i Grønland som mere fremskreden mod selvstændighed, end hvad der kan ses hos de andre inuit. Selvstændighedsfortalerne opfatter derfor Grønland som værende forud for og tilmed forbillede for de andre inuit-samfund, når det gælder samfundsjuridiske forhold.

Sammenligninger som argument for og imod forandringer

I de ni interviews var det langt overvejende informanter, som ikke ønskede sig forandringer, der benyttede negative sammenligninger. Strategien synes at have været at bruge negative sammenligninger til at argumentere mod forandringer. Modsat var der hos de informanter, der ønskede forandringer, ikke behov for at anføre negative sammenligninger. Hos de informanter synes der ikke at have været behov for gennem negative sammenligninger at distancere sig fra eller advare mod andre former for indretning af samfund.

I *Grønlandsk-dansk selvstyrekommissions betænkning nr. 1497* (Selvstyrekommission 2008), i *Redegørelse for nedsættelse af en grønlandsk forfatningskommission* (Grønlands Selvstyre 2016) og i *Kommissorium for Grønlands Forfatningskommission* (Naalakkersuisut 2021) bliver der eksplicit henvist til styreformens *free association* som en form for sammenligning med et muligt fremtidigt grønlandsk samfund. Selvom der i spørgerammen direkte blev spurgt til synspunkter om *free association*, var der ingen af de ni informanter, der valgte at fremhæve den mulighed eller at henvise til den som en positiv eller negativ sammenligning. En informant betragtede *free association* som et muligt næste mellemstadium på vej mod selvstændighed (informant 3). At dømme ud fra informanternes svar er der på nuværende tidspunkt ikke umiddelbart megen tilslutning til *free association* som en aktuel og relevant vision for Grønlands nære fremtid.

Det at *free association* tidligere har været fremherskende i diskussioner om Grønlands mulige fremtid, men at den sammenligning stort set ikke kom frem i de ni interviews, kan indikere, at der er forskellige strategier for sammenligninger over tid. Det kan enten skyldes, at det på et tidspunkt er mere opportunt at benytte én slags sammenligninger, mens det på et andet tidspunkt kan være mere opportunt at benytte en anden slags sammenligninger. Årsagen kan også være, at forskellige grader af afklaring omkring visioner for en fremtid fordrer forskellige slags sammenligninger. Det spørgsmål kan materialet fra interviewene ikke kaste nærmere lys over.

Det faktum at Forfatningskommissionens kommissorium konkret anviser, at netop *free association* skal undersøges som en mulighed, indikerer, at der ved udformningen af kommissoriet i højere grad er blevet skelet til synspunkter fra nogle af typologiens visioner for Grønlands fremtid end fra andre.

Island som den samlende referenceramme?

Alle ni informanter gav udtryk for, at de så Island som et positivt forbillede for et fremtidigt Grønland. Det er sikkert ikke helt det samme, som alle informanterne lægger vægt på ved deres positive sammenligning med Island. Desværre giver materialet ikke mulighed for at udfolde de forskellige positive referencer til Island som forbillede (se dog Ren and Jóhannesson 2023).

Typologiens fire typer i den offentlige debat

Yderligere et eksempel på en typologisk uenighed i den offentlige debat er sammenstødet mellem kristendoms fortalere og afkoloniserings fortalere. Det er en uenighed, som har fået særlig opmærksomhed i de senere år. Det var primært personer fra de to positioner, som debatterede Hans Egede-statuen i slipstrømmen på det, der skete med statuen natten til nationaldagen 2020. Desuden var det personer fra de to positioner, der ytrede sig i opgøret efter den gudstjeneste, som præsten Markus E. Olsen holdt på nationaldagen 2022, og som efterfølgende førte til, at Markus E. Olsen måtte fratræde sin stilling som præst i Nuuk.

Der er empirisk grundlag for at vurdere, at den aktuelt gældende magtrelation mellem de fire positioner viser, at det på nuværende tidspunkt i overvejende grad er afkoloniserings fortalere, som har momentum. Der er ikke tale om én samlet gruppering, men dem som anlægger den type af vision for Grønlands fremtid, kommer til orde og bliver set og hørt bredere og bredere i samfundet. Afkoloniserings fortalere er aktuelt aktivt offensive.

Selvstændigheds fortalere måtte ved valget i 2019 erkende, at debatten om samfundsjuridisk selvstændighed på de foreliggende præmisser blev slået noget tilbage. Tilbagegangen for Naleraq og Nunatta Qitornai indikerede, at samfundsjuridisk selvstændighed ikke er noget markant populistisk tema. Fokus i denne gruppering synes aktuelt at være rettet mere mod at udrede forholdet mellem Grønland og Danmark, som det udspillede sig i den koloniale epoke mellem 1953 og 1979. Selvstændigheds fortalere er aktuelt passive offensive.

Godt hjulpet på vej af politiske kræfter i Danmark synes der aktuelt at være en fornyet aktivitet hos grupperingen af rigsfællesskabs fortalere. Den danske støtte har kunnet ses som en række tiltag, for eksempel forslaget om et rigsfællesskabsministerium og den prøveballon, som Det Konservative Folkeparti

opsendte i forsommeren 2022 i form af et besøg af Rasmus Jarlov og offentlig debat i Nuuk. Rigsfællesskabsfortalerne er aktuelt aktivt defensive.

Kristendomsfortalerne er ikke af egen drift særlig synlig i den offentlige debat, når det gælder spørgsmål om visioner for Grønlands fremtid. Det er primært, når grupperingen føler sig presset i konkrete sager, at grupperingen tager del i den offentlige debat. Det er eksempelvis sket i de to tilfælde, som ovenfor er omtalt med Hans Egede-statuen og præsten Markus E. Olsen. Kristendomsfortalerne er aktuelt passivt defensive.

En fælles ny fortælling om ikke-legitimitet?

Interviewene og den besøgte litteratur giver grundlag for typologisk at gruppere de analyserede visioner i fire positioner: Rigsfællesskabsfortalere, selvstændighedsfortalere, afkoloniseringsfortalere og kristendomsfortalere. Hvor rigsfællesskabsfortalere og selvstændighedsfortalere primært har fokus på juridiske og statsretslige aspekter ved Grønlands relationer til omverdenen, så har afkoloniseringsfortalere og kristendomsfortalere primært fokus på befolkningsmentale og åndelige aspekter ved Grønlands relationer til omverdenen.

Der er i analysen identificeret fire typer fortællinger. Det er dog kun en af disse fire, som kan siges at være af nyere dato: Det er fortællingen om afkolonisering. Det er samtidig den fortælling, som aktuelt synes at være mest aktiv og i offensiven. Fortællingen siger, at den fortsatte assimilering til vestlige normer, værdier og kultur er ikke-legitim.

Ud fra interviewene i undersøgelsen kan der intet siges om, hvor stor tilslutning den nye fortælling har i befolkningen. Samtidig er det ikke analysens mål her at undersøge, i hvilket omfang fortællingen er udbredt i kernen af den politiske magt, hvilket alt andet lige ville kunne give fortællingen en styrkefordel.

Konkluderende i forhold til det opstillede mål med artiklen giver analysen ikke belæg for at sige, at der er konkrete indikationer på, at én ny fortælling om ikke-legitimitet er ved at krystallisere sig som den dominerende nye fortælling. Det kan blot konstateres, at der er tydelige anslag i de aktuelle grønlandske visioner til at skabe et grundlag for et nyt krav om en ny ændring af Grønlands statsretslige stilling. Endnu er spørgsmålet dog, hvornår en ny fortælling kvantitativt opnår et sådant omfang og en sådan politisk magt, at den faktisk kan fremtvinge en sjettede forfatningsmæssig kvalitativ forandring i forholdet mellem Grønland og Danmark

Litteratur

- Andersen, Torben M. (2022) Grønland, en selvstående økonomi – krav og muligheder. *Samfundsøkonomen* 2021 (4).
- Anderson, Benedict (2006). *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Revised Edition (1. udg. 1983). Verso.
- Dahl, Jens (1986). *Arktisk selvstyre – historien bag og rammerne for det grønlandske hjemmestyre*. Akademisk Forlag.
- Foucault, Michel (1980). *Power/Knowledge. Selected Interviews and Other Writings 1972-1977*. New York: Pantheon Books.
- Gad, Ulrik Pram (2020). Greenland, the Faroe Islands, and Denmark. Unity or Community? I: P. M. Christiansen, J. Elkit og P. Nedergaard (red.): *The Oxford Handbook of Danish Politics*. Oxford University Press.
- Gad, Ulrik Pram (2021). Kan Grønland være andet end arktisk? Postkolonial sammenligningspolitik som forskningsdagsorden. *Økonomi og Politik* 94 (2), 99-114.
- Grønlands Selvstyre (2016). *Redegørelse for nedsættelse af en grønlandsk forfatningskommission*. Nuuk.
- Grundlov (1953). *Danmarks Riges Grundlov*. <https://www.ft.dk/da/dokumenter/bestil-publikationer/publikationer/grundloven/danmarks-riges-grundlov>
- Hacking, Ian (1986). Making Up People. S. 222-36 i Th. C. Heller, M. Sosna og D. E. Wellberry (red.) *Reconstructing Individualism: Autonomy, Individuality, and the Self in Western Thought*. Stanford University Press.
- Hansen, Klaus Georg (2017a). *Fra passiv iagttager til aktiv deltager. Bidrag til kortlægning af mekanismerne bag de seneste 150 års samfundsmæssige forandringer og gradvist øgede demokratisering i Grønland* (INUSSUK, Arktisk forskningsjournal, 1). Grønlands Selvstyre.
- Hansen, Klaus Georg (2017b). Forsker: Grønland er fortsat en dansk koloni. videnskab.dk/forskerzonen. 2. juni 2017. <https://videnskab.dk/forskerzonen/kultur-samfund/forsker-groenland-er-fortsat-en-dansk-koloni>
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1812). *Wissenschaft der Logik*. I. *Die objektive Logik* (Werke der Weltliteratur, 249). Gröls Verlag, 2022.
- Hertling, Knud (1957). Akiliniarneq – Rink-ekspeditionen. *Peqatigît Kalâtdlit Grønlænder-foreningen*. 17, 3-11.
- Hjemmestyreloven (1978). *Lov om Grønlands Hjemmestyre*. <https://ina.gl/media/2529984/hjemmestyreloven-dkpluskal.pdf>

- Idris, Murad (2016). Political Theory and the Politics of Comparison. *Political Theory*. July 2016, 1-20.
- Instrux (1782). *Instrux, hvorefter Kiøbmændene eller de som enten bestyre Handelen eller forestaae Hvalfanger-Anlæggene i Grønland, i særdeleshed, saavel som og alle de der staae i Handelens Tieneste i Almindelighed, sig for Fremtiden have at rette og forholde*. København: Directionen for den Kongelige Grønlandske, Islandske, Finmarkske og Færøiske Handel.
- Kolonierne (1908). *Lov om Styrelse af Kolonierne i Grønland m.m.* København.
- Marx, Karl (1867). *Das Kapital. Kritik der politischen Oekonomie*. Bd. 1. *Der Produktionsprocess des Kapitals*. 2. udg. Hamburg: Otto Meissner.
- Naalakkersuisut (2021). *Kommissorium for Grønlands Forfatningskommission*. https://tunngavik.gl/emner/generel_info/kommissoriet?sc_lang=da
- Paldam, Martin (1994). *Grønlands økonomiske udvikling. Hvad skal der til for at lukke gabet?* Aarhus Universitetsforlag.
- Petersen, Robert (1985). The Use of Certain Symbols in Connection with Greenlandic Identity. I: Jens Brøsted m.fl. (red.). *Native Power*. Bergen: Universitetsforlaget.
- Politiken (2003). Grønlandsk landsstyrekoalition i dyb krise. *Politiken* 3. januar 2003. <http://politiken.dk/indland/ECE49770/groenlandsklandsstyrekoalition-i-dyb-krise>
- Ren, Carina, og Gunnar Jóhannesson (2023). To be or not to be like Iceland? (Ontological) Politics of comparison in Greenlandic tourism development. *Polar Record* 59, 1-9. <https://doi.org/10.1017/S0032247422000328>
- Selvstyreloven (2009). Lov om Grønlands Selvstyre. <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2009/473>
- Selvstyrekommission (2008). *Grønlandsk-dansk selvstyrekommissions betænkning om selvstyre i Grønland*. Grønlandsk-dansk selvstyrekommission.
- Stoler, Ann Laura (2001). Tense and Tender Ties: The Politics of Comparison in North American History and (Post) Colonial Studies. *The Journal of American History* 88 (3), 829-865.
- Thuesen, Søren (2018). Kateketinstitutionen og dannelsen af en grønlandsk elite. S. 77-84 i: S. R. Havsteen, K. Långgård, H. A. Lyngé, K. Pedersen, S. Petersen og Aa. Rydstrøm-Poulsen: *Kristendom i Grønland. Religion, kultur, samfund – en mosaik*. København: Eksistensen.